సేవాధర్మం

అనుకున్న ప్రకారం రకీలున, జనవరి నెల 6 తేదీ సోమవారం ఉదయం ఎనిమిది గంటల రైలులో దిగి, టాక్సీమీద ఇంటికి వచ్చాడు—హాతీసింగు. ముందు హాతీసింగు టాక్సీకారూ, ఆ వెనక మోటారులారీలో అతని సామానూ, రెండూ ఒకదాని వెనక మరొకటి ఇంటి కాంపౌండులోకి వెళ్లి గుమ్మం ఎదురుగా నిలబడినవి.

ఆరడుగుల ఎత్తు ఆజానుబాహువు మనిషి! ఎర్రగా కందగడ్డలాంటి ముఖం, ముఖంలో పైకి ఉబికిన కోడిగ్రుడ్డులంతటి ఎర్రజీరగల చారెడేసి నేత్రాలు, తీక్ష్ణమైన కనుబొమలు, నిశితమైన నాశిక, బిరుసెక్కిన రాగివెంట్రుకల బుగ్గమీసం, ఖాకీ మిలిటరీసూటూ, మోకాలివరకూ కప్పివేసిన ఫుల్‌బూటూ, నెత్తిన రాజపుత్రపాగా, నడుముకీ మెడలోనూ జందెం పెట్టుగా తోలుబెల్టూ— అచ్చం యుద్ధభూమిలో ఉరకడానికి తయారయిన యోధుడులాగా, మోటారులోనుండి బయటికి వచ్చి వరండా ఎక్కాడు—హాతీసింగు. భార్య రూపరాణి ముఖంలో అంత ఉత్సాహమూ, ఆనందమూ వెల్లివిరియకపోయినా పెదవుల మీది చిరునవ్వుతో భర్త కాహ్వాయంగానే స్వాగతం ఇచ్చింది.

కాని కొడుకు రామసింగుమాత్రం కనపడడు!

వరాండాలో నిలబడి కాంపౌండు ఆవరణ నాలుగుమూలలూ కలయచూచాడు సింగు. ఓ అయిదేళ్లక్రిందటి స్థలం లాగా లేదు. అప్పటి చిన్న చిన్న లేతమొక్కలు ఇప్పుడు పెరిగి పెద్దవై విర్రవీగిపోతున్నవి. మరి తన లేతకొడుకు రామసింగు ఇప్పటికి ఎంత ఎత్తు పెరిగినాడో! అతని ఛాతీ ఎన్ని అంగుళాలు వికసించిందో!

కొత్తరకం పూలచెట్లూ ఫలవృక్షాలూ చాలా బయల్దేరినవి ఆవరణలో. తల పైకెత్తి ఇల్లూ, హాలూ మిద్దె నాలుగువంకల పరకాయించి చూచుకున్నాడు. తృప్తిపడ్డట్టుగానే ముఖం సంతుష్టి సూచించింది.

లారీలోని సామాను నౌకర్లు ఒక్కొక్కటే దింపి హాల్లో పెట్టుతున్నారు. భద్రంగా దింపవలసిందని వరండాలో నిలబడి నోటిలో 'స్మోకింగ్ పైప్' పెట్టుకొని నౌకర్లను హెచ్చరిస్తున్నాడు—హాతిసింగు.

"నా ఉత్తరం అందిందా?" అని భార్య నడిగాడు.

"అందకేం. అన్ని ఉత్తరాలూ అందుతూనే ఉన్నవి." అని సమాధానం చెప్పింది భార్య.

"అబ్బాయి ఏడీ ?—"

"ఇప్పుడే బజారులో ఏదో పని ఉన్నదంటూ వెళ్లేడు."

"నేనీ సెలవుకు వస్తానన్న సంగతి వాడికి తెలుసా?"—

"అన్నీ తెలుసు—" అంటూ లోపలికి చక్కా వెళ్లింది రాణి.

సామానంతా కిందికి చేరిన తర్వాత హాతీసింగు కూడా లోపల ప్రవేశించి, పడక కుర్చీలో 'పైపు' పీలుస్తూ పండుకున్నాడు

ప్లేటులో కాఫీ టిఫిన్ పెట్టుకొనివచ్చి ఎదుట బల్లమీద పెట్టింది — భార్య.

"అబ్బాయి వంట్లోనూ, నీ వంట్లోనూ ఆరోగ్యంగా ఉంటుందా ?—"

"ఆహా!—"

"వాడు బాగా చదువుకొంటున్నాడా?"

"అదే చదువు. ఎక్కడి బాగూ, ఓగూను."

"ఈ సంవత్సరం ప్యాసవుతాడు గదా?"

"అదృష్టమనేది ఉంటే అవాలి మరి."

"డేరాడూన్ కాలేజీలో సీటు దొరికే ఏర్పాట్లన్నీ చేసివచ్చా! ఈ సంవత్సరం గనుక ఈక్లాసు ప్యాసయితే పై సంవత్సరం వాణ్ణి మిలిటరీ కాలేజీకి పంపివేస్తా."

"ఆ మొఖానికి బాగుపడే రాత ఉండొద్దు—"

"వాడికి ఉండకపోవడమేమిటి? తండ్రిని మించిన కొడుకవుతాడు చూడు——"

"ఏమో, వాడి కీ మిలిటరీ సర్వీసు అంటే అంత ఇష్ట మున్నట్టు తోచదు."

"తోచక ఏమంటా డేమిటి?"

"ఏముందీ అనడానికి. మీరు రాసే ఉత్తరాలన్నీ ఎప్పటికప్పుడు చూపెడుతూనే వున్నాను. కాని వాడి తత్వమేమిటో, ఉలకడు, పలకడు——"

"వాడి ఉద్దేశమేమిటో ఒకసారి అడిగి తెలుసుకోలేకపోయావూ?"

"సరే! వా డసలు చెప్పినమాట వింటున్నాడా ఏమిటి? ఒక్కగా నొక్క కొడుకయినందువల్ల, అడదాన్ని ఏమీ అనడానికి నాకు నోరాడకపోయె! తండ్రి అయిన మీరెక్కడో ఏడు సముద్రాల అవతల పర దేశంలో ఉండిపోతిరి. పసిపిల్లవాడు గనకనా! ఇచ్ఛారాజ్యం అయిపోయింది, వాడి వ్యవహారం——"

నెత్తిమీది పాగా తీసి టేబిలుమీద పెట్టి, కోటు విప్పుతూ——

"అల్లాగా——" అన్నాడు హాతీసింగు.

"అబ్బాయీ పెద్దవాళ్ల మాట కాస్త విను నాయనా! అంత దూర దేశంలో ఉద్యోగం చేసుకొంటూ తండ్రి అహర్నిశలూ నీ మీద ప్రాణాలు పెట్టుకొని ఆరాటించి పోతున్నాడు. చెప్పినట్టు వింటే నిన్నెంతటి వాణ్ణయినా చేయగల డాయన. నీ చదువేమో, నీ వ్యవహారమేమో, అంతేతప్ప వెంకో వ్యాసంగానికి పోవద్దు నాయనా——అని శతపోరాను——"

"ఊఁ——" అని కనుబొమలు దగ్గర చేర్చాడు సింగు.

"నాన్ కో ఆపరేషనూ, వల్లకాడూ——ఇట్లాంటి విపర్యాసాలు బయల్దేరి బంగారం వంటి కుటుంబాలను నాశనం చేసేస్తున్నవి. ఏమో స్వరాజ్యమట, పికెటింగులట, ఖద్దరట, కాష్టాలట - ఆ శని వీణ్ణి పట్టుకొని వేధించివేస్తోంది. ఏమి చెప్పనూ——"

"ఏమిటీ?" అని గ్రుడ్లు పెద్దవి చేసుకొంటున్నాడు సింగు.

"ఏమిటేమిటి? వాడేమో తను నెగించే మనిషిలా నాకు తోచలేదు. మరి మీరు మగవారూ, తండ్రులూ కాబట్టి, మీకేమయినా లొంగుతాడేమో కాని, నా వల్లకాలేదు వాణ్ణి పట్టుకురావడానికి—"

"మరి నాకిదివరకే ఈ సంగతులన్నీ ఎందుకు రాశావు కావూ?"

"ఏమని రాయ మంటారూ? మన అబ్బాయి ఇంత ప్రయోజకుడయాడని మీకు రాయడానికి, రాసి మీ మనస్సుకి లేనిపోని సంకటం కలిగించడానికీ నా కిష్టం కాలేదు సుమండీ."

"…. .. … ………………"

"రాస్తేమట్టుకు, అంత దూర దేశంలో ఉన్న మీరు మాత్రం ఏమి చేయగలరు?"

"వాడింకా ఎంతసేపటికి వస్తాడు. ఇంటికి?"

"ఏమో! వాడికి ఇల్లూ వాకిలీ కాబట్టిందా? మాలకాకి తిరిగినట్టు ఊరు వెంట ఒకటే తిరగడం. వేళకి అన్నమైనా తినడం మానేశాడు. నాలుగు మెతుకులు నోటికి పోనివ్వడు. ఇవ్వేళ ఏమో 'ఇండిపెండిన్సుడే, అట. బడికి పోకుండా పిల్లకాయలందరూ సమ్మెకట్టారట. బజారులో సీమగుడ్డలు కొనవద్దని బడిపిల్లలు పికెటింగు చేస్తారట. తెల్లవారకుండానే నిద్రమంచం మీద నుంచి లేచి వెళ్లాడు—ఏమని చెప్పనూ?—"

"ఇండిపెండెన్సుడే ఏమిటీ?"

"ఈ దేశానికి స్వరాజ్యం వచ్చిన రోజో, పోయినరోజో అట కాదూ! నాకేం తెలుస్తాయీ, వీధికో తంచూపని ఆడదానికి—"

"స్వరాజ్యమా!—"

"అయ్యో! మీరు వినలేదుకాబోలు! ఏళ్ళ తరబడి విదేశాల్లో తిరిగే మీ కేం తెలుస్తుందీ గొడవ? ఈ ఆగడం ఆగడం కాదు. కల్లూ, సారాయీ మాన్పిస్తారట! ఉప్పు తయారు చేస్తారట! సీమగుడ్డలు లేకుండా చేస్తారట! జైళ్ళకు వెళ్లతారట! తెల్లదొరలని ఈ దేశంలో ఉండకుండా తరిమివేస్తారట! ఏమి అల్లరి ఏమి అల్లరి!"

"అబ్బో!—"

"కత్తులూ, కటార్లూ, యుద్ధాలూ, బాంబులూ—వీటితో పనేలేదట. ఏమిటో సత్యాగ్రహమట! ఉపవాసాలట! జైళ్లట-- నే చెప్పలేను."

"వీళ్లకేమయినా బుద్ధి ఉంటుందా అనుకొంటాను. ఎక్కడికి పోయాడు వీడూ? మనిషిని పంపి ఒక్కసారి పిలిపించు తొందరగా—."

"ఎక్కడున్నాడని పిలిపించనూ. ఒరేయి మునిలిగా! కాంగ్రెసు ఆఫీసువగ్గరనో, ఎక్కడనో ఉంటాడుగాని అబ్బాయిగారిని, నాన్నగారు వచ్చారని పిలుచుకొనిరా—" అని నౌకరును పంపింది రాణి.

పడకకుర్చీలో కాళ్లు చాచి పండుకొన్నాడు—సింగు.

"వస్తాడు గాని, వాణ్ణేమీ అనకండి. మళ్లా మీరంటే పిల్లి అయిపోతాడు. ఏదో కాస్త నయాన్నా, భయాన్నా మీరు చెప్పితే వింటాడు. వాడికోసర మేమయినా కొత్త వస్తువులు తెచ్చిపెట్టితే, వాటి నిచ్చి కాస్త సంతోషపెట్టండి వాణ్ణి."

"వాడి కోసరం ఎన్ని తెచ్చానో చూపిస్తా చూడు—" అంటూ, తెచ్చిన ప్యాకెట్లన్నీ విప్పడం మొదలుపెట్టేడు సింగు. యుద్ధంలో ఉపయోగించే రకరకాల ఫిరంగులూ, బాంబులూ, ఏరోప్లేనులూ, ఇట్లాంటి ఆయుధాలు చూపించే బొమ్మలూ, భూమి మీదా, నీళ్లలోనూ, గాలిలోనూ యుద్ధంచేసే మహాయోధుల ఫోటోలూ, అబ్బాయికిగాను తెచ్చిన ఒక కొత్తరకం చిన్నసైజు రైఫిలూ, మిలిటరీ సూటూ, హెల్మెట్టూ — ఇట్లాంటివి ఎన్నెన్నో, తెచ్చిన వన్నీ ఒక్కొక్కటే తీసి భార్యకు చూపెట్టుతున్నాడు— సింగు.

వాటిని చూచి,

"బొమ్మలూ, ఫోటోలూ చూస్తే జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఒక్కసారి మేడమీదికి వెళ్ళి అబ్బాయి గది చూచిరండి తెలుస్తుంది. ఇట్లాంటి ఫోటోలూ, బొమ్మలూ, వాడు చేత్తో తాకనయినా తాకుతాడా?"

అంటూనే హోతీసింగూ, ఆమే మేడ మీదికి వెళ్లేరు.

"ఏమి టీ ఫోటోలా? ఎవరివి ఇవీ?"

"ఈ మహానుభావు లందరూ దేశనాయకులట! అదిగో ఆ బోసినోటి ఆయన్ని మీరు ఎరిగే ఉంటారు గదా!"

"ఆహా! ఎరగ కేమీ? పుట్టాడు. దేశాలు నాశనం చేయడానికి!—

"ఇదిగో, ఈ బొమ్మ జవహరిలాలుదట. ఇది ఆయన తండ్రిగారట! అదేమో బెంగాలీ ఆయనదట! పేరు నాకు జ్ఞాపకం లేదు. అదిగో! ఆ ఫోటో పటేలనో, గిడేలనో చెప్పాడు. ఎవ కి జ్ఞాపకం? అసలు నాకిష్టం లేక ఈ మేడ మీదికి రావడమే మానేశాను."

"ఇంతఘోరం జరుగతుందని నాకు తెలియనే తెలియదుసుమా! అయ్యయ్యో! ఇట్లాంటి ఫొటోలు, మన ఇంట్లోకి ఎందుకు రానిచ్చావు? కొంప మునుగుతుందే?"

"నేను రానిచ్చేదేమిటి. వాడు రానీయండి మీకే తెలుస్తుంది, వాడి వాలకమూ, పై ఖరీని ఇదుగో. ఇట్లా వచ్చి ఈఫొటో చూడండి, మీ అబ్బాయి ఎంత బాగున్నాడో తెలుస్తుంది.---"

"ఏమిటీ! వీడు మన రాముమా?"

"నెత్తిమీద ఆ ఖద్దరుటోపీ. ఆ లాగూ, ఆ లాల్చీ, వెయిస్టుకోటూ--- ఇట్లాంటి దరిద్రులికి ఐశ్వర్యాలు పట్టమంటే ఎట్లా పట్టతవి?

అదివరదాకా ఏమో అనుకొని కొంత చులకనగా వింటూ వచ్చాడు హోతీసింగు. కాని, అబ్బాయి గదిలో అడుగు పెట్టేవర కతనికి పంచాగ్నుల మధ్య నిలబడ్డ ట్లయింది. వ్యవహారం ముదిరి తన చేతికి మించిపోయి నట్టు అనిపించింది. తాను వేసుకొన్నప్లాను ఒక్కటి కూడా తుదముట్టేటట్టు అతని కేమీ నమ్మకం కలగలేదు. అయిదేళ్ళ క్రిందట చూచిన పిల్లవాణ్ణి చూడాలని ఆతురపడ్డాడు. కాని విషయాలన్నీ స్వయంగా చూచేవరకు, అతనికి కొడుకుమీద పట్టరాని ఆగ్రహం బయల్దేరింది, శరీరం ముచ్చెమటలూ పోసింది. ఏది ఎట్లున్నా, మిలిటరీ ఉద్యోగి అయిన తన ఇంట్లో

ఆ ఫోటోలు ఉండడం మరీ ప్రమాదకరం! అబ్బాయి విషయం తర్వాత నిదానంగా ఆలోచించుకోవచ్చునని, మేడమీది గదిలో ఫోటోలన్నీ ఒక్కొక్కటే తీసి, కింద రహస్యంగా దాచిపెట్టాడు.

కొడుకుని చూడాలని ఆరంభంలో కలిగిన ఆ ప్రేమా, ఆ ఆతురతా ఆగ్రహంలోకీ, ఆగ్రహంలో నుంచి క్రమంగా భయంలోకీ దిగింది సింగుకు

కాని, తానెంత గొప్ప మిలిటరీ యోధుడయితే మాత్రం ఏమిచేయగలడు? తన ప్రతాపం, ఇంటి దగ్గర భార్యాసుతుల విషయంలో పనికిరాకుండా పోయింది. రామసింగయినా సమక్షంలో ఉంటే ఆ ఉద్రేకం మీద నోటికి వచ్చిన ఇన్ని తిట్లు తిట్టడమో, లేక, అతగాడి చెంపలు వాయా నాలుగు అంటించడమో, ఏదో శిక్ష విధించి కొంత మనశ్శాంతి కలిగించుకొనేవాడు—కాని దాని కిన్నీ అవకాశం లేకుండా పోయింది.

భర్త పైకి చూచేవరకు రాణికీ భయం ఆరంభించింది. ఆయన స్వయంగా వచ్చినప్పుడయినా, జరిగిన విషయాలు జరిగినట్టు ఆయనకి చెప్పకుండా దాచిపెట్టడానికి ఆమెకెట్లా వీలూ?

అటు భర్తా, ఇటు భార్యా తెల్లబోయి కొయ్యబొమ్మల్లా నిలబడి పోయారు.

ఇంతలో అబ్బాయి రామసింగు కోసరం పోయిన నౌకరు పరుగు పరుగున వచ్చి, "అమ్మా! అబ్బాయిగారికి పోలీసు కాల్పుల్లో దెబ్బలు తగిలినవి! నెత్తురు వరదలై పోతూంది. ఆస్పత్రికి తీసుకొని పోయా"రని వర్తమానం చెప్పాడు.

రాణి నిలువునా, నరికిన చెట్టులాగా కూలిపోయింది. సింగు--- 'ఆ' అంటూ నిశ్చేష్టుడైపోయాడు.

"అయ్యో రామం!" అంటూ లేచి గొల్లుమన్నది తల్లి. వెంటనే మోటారెక్కి తల్లి తండ్రి ఆస్పత్రికి వెళ్ళిపోయారు.

డ్రెస్సింగురూములో బల్లమీద మన స్మారకం లేకుండా పడిపోయి ఉన్నాడు రామసింగు.

"అయ్యో! నా రక్తం నా కళ్ళనే చూడవలసి వచ్చిందిరా నాయనా!" అని పిల్లవాడి మీద పడి గొల్లుమన్నది తల్లి. తండ్రి ఎన్నెన్నో మహా సంగ్రామాలు చూచిన వీరపురుషుడు, రణరంగంలో శత్రువుల హతమార్చిన యోధుడు, తన తుపాకి బలికి ఎన్ని వంద జీవుల్నో బలిచేసిన రసపుత్ర వీరుడు. ఎన్ని రక్త ప్రవాహాలలో అతడు ఈదులాడి విహరించిన శూరుడు--హిమాలయపర్వతం వంటి ధైర్య స్థయిర్యాలుగల అతని హృదయం, అతని మనస్సు, అతని సమస్తావయవలూ ఆ బాలుని ముఖం మీద స్రవించే రక్త చారికలు చూచి భరించలేక పోయినవి. కలకలలాడే ఆ లేత ముఖబింబాన్ని చూడలేకపోయాడు. తనని నిలువునా ముంచెత్తి వేసే ఆదుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక పోయాడు.

తన పేగులో పేగు తన రక్తంలో రక్తం. తన హంశలో హంశ రామసింగు పెరిగి పెద్దవాడయితే అతని ముఖకట్లు, మళ్ళా మూడు మూర్తులా తండ్రి హాతీ సింగే!

అయిదేళ్ల క్రింద చూచిన బిడ్డ! అల్లారు ముద్దుగా పెంచుకొన్న ఓడ్డ! ఇంటికి రాగానే కరవుతీరా అక్కున చేర్చుకొని ముద్దాడవలెనని కొండంత ఆశతో వచ్చిన ఆ తండ్రి భరించలేక పోయాడు---

"నాయనా! ఒక్కసారి కళ్లు తెరచి చూడు---" అని వెర్రి ఆవేదనతో అరిచాడు---

డాక్టరు వచ్చి అతని నోరు గట్టిగా మూశాడు.

"అయ్యా! డాక్టరుగారూ! పిల్లవాడు మళ్లా మాకు దక్కుతాడా?" అని అడిగాడు సింగు.

"మీరు తొందర చేయకండి. మరేమీ పరవాలేదు---" అన్నాడు డాక్టరు.

"గాయం బలమైన గాయమేనా?"

"లేత శరీరానికి ఎంతదెబ్బ కావాలి? అందులో తుపాకీ దెబ్బ---" అన్నాడు డాక్టరు.

"నా నాయనకి తుపాకి గుండుదెబ్బ! కాపాడండి డాక్టరుగారూ!" అని తల్లి గోలచేసింది. ఇద్దరు కాంపౌండర్లు ఆమెనూ, హాతీసింగునూ బయట వెయిటింగు రూములోకి తీసికొని పోయారు. రామసింగు గది తలుపు లోపల గడియ బిగించాడు డాక్టరు.

"నా కొడుకు నంత దెబ్బకొట్టడానికి వాడు చేసిన పాపమేమిటి నాయనా?---" అని బయట వరండాలో నిలబడ్డ పోలీసు జవాన్ని అడిగింది తల్లి.

"చదువుకొనే పిల్లకాయల్ని అదుపు ఆజ్ఞల్లో ఉంచుకోలేక సర్కారు మీద ఉసిగొల్పితే ఊరుకొంటారా? సీమగుడ్డలంగళ్ళ దగ్గర పికెటింగు చేయకూడ దని సర్కారువారి ఉత్తర్వులుండీ కూడా, బజారులో జనం మూగి అల్లరి చేసేవరకు, పోలీసువాళ్లు తుపాకులు కాల్చారు. ఆ దెబ్బలో అందరి కంటె ముందుగా ఉండిన ఈ పిల్లవాడికి మాత్రం బలమైన గాయం తగిలిం" దన్నాడు పోలీసు.

రాజపుత్రుడు హాతీసింగు. తిరగబడితే వందమందినయినా ఒక్కడూ హతమార్చగలడు. కాని సముద్రాలు దాటి, కొండలు దాటి, ద్వీపములు దాటి, విదేశభూములలో విలయతాండవమాడిన అతని ప్రతాపజ్యోతి, అతని శౌర్యం తన లేతకొడుకు, ఒక్క పసి పిల్లవాని ఎదుట వెలవెల బోతోంది! బిగించ బడిన గదితలుపుకు తల జేరవేసి ఒక వర్ణనాతీతమైన స్థితిలో పడిపోయినాడు, హాతీసింగు.

అంతలో సైకిలుమీద ఒక పోలీసు కాన్‌స్టేబిలు చేత కవ రొకటి పట్టుకొని, అక్కడికి వచ్చి,

"ఇక్కడ సరదారు హాతీసింగుగా రెవరండీ?" అని అడిగాడు.

ఉలిక్కిపడి నేనే అన్నాడు సింగు.

కవరు తీసుకొని విప్పుకొన్నాడు---

"సరదారు హాతీసింగుకు---

"రామసింగు అనే మైనరుపిల్లవాడు నీ కుమారుడనీ, నీ గార్డియన్‌షిప్పులో ఉన్నాడనీ మా నోటీసుకు వచ్చింది. అతడు చట్ట విరుద్ధమైన సంఘాలలో చేరి ప్రజాశాంతికి భంగం కలుగచేస్తున్నాడు కాబట్టి అతన్ని వెంటనే నీ గార్డియన్‌షిప్పులో నుండి తొలగించి, అతనికి నీతోగల సంబంధం తెగ్గొట్టుకొని, ఆ వైనం వెంటనే సర్కారుకు తెలియ చేయవలెను" అన్న గవర్నమెంటు ఉత్తర్వు చదువుకొన్నాడు.

అతని కాళ్లల్లో దడ బయల్దేరింది—

"నాయనా!" అని ఏడిచింది తల్లి.

గదితలుపు తెరిచి, డాక్టరు అన్నాడు,

"పిల్లవాడికీ మీకూ సంబంధం తెగి పోయింది" అని.